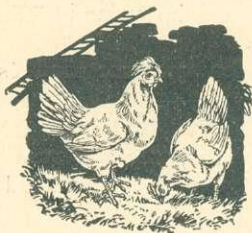

Micsoda vonzalom egyesítette őket, ha nem a barátság. Hiszen ezek nem úgy vannak, mint az emberek, farkasok és marhafélék, hogy a veszedelem ellen keressenek biztonságot a társulásban. Ezek, ha veszedelem van, egymást nem védik, hanem széjjelfutnak.

Az öt tyúk egész nap együtt volt. Este a kendermagos elvált tőlük. Ha összebarátkoztak is, tudta, hogy a mi házuk nem az ő otthona; — hazament.

Gárdonyi Géza.

Nyárfákat rontó pajzstetű.

A pajzstetvek közt vannak olyanok, melyek mesziről is szembeötlenek, ha pajzsaik már kifejlődtek. Ilyenek a *Lecanium*-ok, melyek közé az ákácza pajzstetűje is tartozik és melyet félborsó-alakú, nagy barna pajzsairól ma már minden falun lakó ember ismer.

Más pajzstetű-fajoknál ellenben a *mimicri*-nek, vagyis a szín- és alakutánszásnak meglepő esetei nyilvánulnak. Vannak köztük ugyanis olyanok, a melyeknek pajzsa csalódásig a fa, vagy bokor kérgéhez hasonlít színre, sőt néha alakra nézve is. Ez a hasonlóság olyan nagy lehet, hogy az, a ki efféle vizsgálatokhoz nem szokott hozzá, százszor is kezébe kaphat egy-egy ilyen ellepett ágat, anélkül, hogy csak gyanu is támadna benne az iránt, hogy az a ripacsos szürke kéreg tulajdonképpen nem is valódi növényi kéreg, hanem ezer és ezer rovarnak egymással úgyszólván összenövő pajzs-csoportozata, mely alól a valódi fakéreg ki sem látszik.

Vannak köztük igen veszedelmes fajok, a melyek egy-két év alatt az ellepett ágakat majdnem biztosan megölik. Ilyenek például a *Mytilaspis*-ok is, melyek közt első sorban ismeretes a *Mytilaspis pomorum* Bouché, melynek apró pajzsai az alma-, körte- és galagonya-galyat szokták ellepni és formájuk olyan, mint az írásjelül használt vessző, vagyis comma. Nagyon emlékeztet (persze parányi kiadásban) a *Mytilus* nevű kagyló héjára is, a miért a németek »Miessmuschel-Schildlaus« nevet adtak neki.

De a *Mytilaspis*-t még nem olyan nehéz fölismerni. A ki nagyon figyelmesen néz a galyra, észre fogja venni, hogy azok a comma-forma képletek még sem tartozhatnak a kéreg formációi közé.

Sokkal csalókébb egy másik alak, melyet két éve Vác és Gödöllő között, Kis-Szent-Miklóson nyárfán találtam (*Populus nigra*). Az illető nyulánk, fölnyesett koronájú és kertemben levő fának ágai feltűnően kezdtek kopaszodni, még pedig már júniusban. Júliusban úgy lehullott a lombjuk, mintha már a tél állott volna be. Először azt hittem, valami belső ellenség bántja és azért létra segítségével levágtam néhányat a beteg galyakból. Ekkor láttam, hogy azok kérgé a szó szoros értelmében egy második álkéreggel van elborítva, mely álkéreg nem egyéb, mint szorosan egymás mellett elhelyezkedett pajzstetvek pajzsaiból képződött szürke réteg, minőt az *Aspidiotus*-ok szoktak alkotni. A mi még leginkább elárulhatja őket a

laikus szeme előtt, az a sok tűszúrás-forma finom lyuk, melyek az egész képződményen szanaszét láthatók. A pajzsoknak ilyen módon való átszúrása a pajzstetvek parazitáitól, apró élősködő kis darazsaktól származik, melyek, miután álczáik a pajzs alatt lappangó tetűt fölemésztették és bebábozódtak, a bábból kikelve, ezeken a kis lyukakon át fújják ki magukat a szabad levegőbe.

Thümen 1887-ben*) Morvaország déli részéből az *Aspidiotus spurcatus* Sign. nevű fajt, mint a *Populus nigra* megrontásán közreműködő pajzstetűt említette. Tudtommal ez a név a nyárfa-károsítók között Közép-Európából egyébként még nem volt említve.

Hogy teljes biztosságot szerezhessenek magamnak a faj mibenléte felől, megfelelő mennyiségű galyat küldtem Angolországba J. W. Douglas-nak, e téren ismert specialistanak, ki az ákácza-pajzstetűt is, melyet annak idején a rovarani állomás küldött neki, mint új fajt leírta és elnevezte (*Lecanium robiniarum* Dougl.).

A tőle kapott válasz konstatálta, hogy a nyárfáon garázdálkodó faj csakugyan a Signoret-féle *Aspidiotus spurcatus*. Másrészt azonban ez a faj, Douglas véleménye szerint, az *Aspidiotus hippocastani, oxycanthae, tiliae és betulae* Sign. nevével együtt, tulajdonképpen a Curtis által leírt *Aspidiotus ostreaeformis* nevű régebben ismert fajjal azonos.

E véleményt egyébiránt csak fenntartással közlöm, mert a magam megfigyelései szerint ezek különféle fákön élő *Aspidiotus*-ok, ha alakra nézve nagyon hasonlók is, mégsem egészen azonosak, mert ugyanazon a helyen rendszeren csak egy fafajt támadnak meg, péld. a nyárfán élő nem szokott átvándorolni a galagonyára, ha mindjárt egymás tőszomszédságában van is a kétféle növény.

Máskülönben pedig az a legpraktikusabb jelentőségű körülmény ebben az ügyben, hogy ez a pajzstetű nem tartozik a gyorsan terjeszkedő fajok közé. Mert mihelyt azon az említett megrongált fán észrevettem, megnéztem egyéb, közelében levő nyárfákat is, de azokon az infekciónak semmi nyomát sem találtam. Hasonlólag átvizsgáltam az ugyanabban a kertben levő vadgesztenye-, hárs-, galagonya-, alma- és körte-individuumokat is, melyeken szintén nem mutatkozott még ez az *Aspidiotus*.

És ebből az következik, hogy a fölmerülő efféle infekciókat a siker igen alapos reményével lehet irtani, a mi a gyors és alapos védekező eljárást csak annál inkább indokolja.

Ebbeli tapasztalatomat különben kiterjeszthetem a már fönnebb említett comma-forma pajzstetűre is (*Mytilaspis pomorum*). Ugyanebbe a kertbe ültettem egy vásárolt, telt virágú galagonya-oltványt, melyen a *Mytilaspis* — miként később láttam — elszaporodott. Noha én akkor Ungvárott voltam és csak a kiültetés utáni második esztendőben vettem észre annak a galagonyabokornak infekcióját, a baj mégsem terjedt róla tovább. Gallyait és törzsét akkor olyan erős petróleum-emulzióval mázoltattam be, hogy az egész galagonyabokor elpusztult tőle. De sem a kertben levő többi galagonyabokor, sem pedig az alma- és körtefákön azóta *Mytilaspis* nem mutatkozott.

E fajok terjeszkedése tekintetében tehát a körülmények kedvezőbbek, mint az ákácza pajzstetvénel, mely ugyancsak gyorsan származik át egyik ültetvényről a másikra.

Sajó Károly.

*) Schildläuse als Zerstörer der Schwarzpappel. — Oesterr. Forstzeitung. 1887. p. 19.